

**Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií**

Maria Kostyuk

Bakalářská práce

Psaná obecná čeština v ruskojazyčném prostředí

**Vedoucí práce: Mgr. Stanislava Boušková
Praha 2012**

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. září 2012 _____

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Stanislavě Bouškové za cenné rady, připomínky a podporu.

Obsah

I. Úvod	7
II. Část teoretická	8
2.1 Jazyk	8
2.2 Vývoj češtiny jako národního jazyka	8
2.3 Jazyk a společnost	9
2.4 Útvary českého jazyka	10
2.5 Diglosie?	11
2.6 Obecná čeština v našem kontextu	13
2.7 Prostředí	14
III. Metodologie	16
3.1 Výzkumná otázka	16
3.2 Výzkumná strategie	16
3.3 Techniky sběru dat	16
3.4 Výběr vzorku	18
3.5 Analytické postupy	18
VI. Část empirická	19
4.1 Analýza větných spojení	19
4.1.1 Výrok č. 1	20
4.1.2 Výrok č. 2	20
4.1.3 Výrok č. 3	20
4.1.4 Výrok č. 4	20
4.1.5 Výrok č. 5	20
4.1.6 Výrok č. 6	20
4.1.7 Výrok č. 7	20
4.1.8 Výrok č. 8	20
4.1.9 Výrok č. 9	20
4.1.10 Výrok č. 10	21
4.1.11 Výrok č. 11	21
4.1.12 Výrok č. 12	21
4.1.13 Výrok č. 13	21
4.1.14 Výrok č. 14	21
4.1.15 Výrok č. 15	21
4.1.16 Výrok č. 16	21
4.1.17 Výrok č. 17	21
4.1.18 Výrok č. 18	21
4.1.19 Výrok č. 19	21
4.1.20 Výrok č. 20	22
4.1.21 Výrok č. 21	22
4.1.22 Výrok č. 22	22
4.1.23 Výrok č. 23	22
4.1.24 Výrok č. 24	22
4.1.25 Závěr	22
4.2 Analýza skupin otázek (tvarosloví, lexikum, skladba)	23
4.2.1 Tvarosloví	23
4.2.2 Lexikum	23
4.2.3 Skladba	23
4.2.4 Závěr	24
4.3 Analýza rozptýlu ANOVA	24
4.3.1 Vliv pohlaví	25
4.3.1.0 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědi u každého respondenta	25
4.3.1.1 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 1	25
4.3.1.2 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 2	25
4.3.1.3 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 3	25
4.3.1.4 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 4	26
4.3.1.5 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 5	26
4.3.1.6 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 6	26

4.3.1.7 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 7	26
4.3.1.8 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 8	26
4.3.1.9 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 9	26
4.3.1.10 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 10	27
4.3.1.11 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 11	27
4.3.1.12 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 12	27
4.3.1.13 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 13	27
4.3.1.14 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 14	27
4.3.1.15 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 15	27
4.3.1.16 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 16	28
4.3.1.17 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 17	28
4.3.1.18 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 18	28
4.3.1.19 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 19	28
4.3.1.20 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 20	28
4.3.1.21 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 21	28
4.3.1.22 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 22	29
4.3.1.23 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 23	29
4.3.1.24 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 24	29
4.3.1.25 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek tvarosloví	29
4.3.1.26 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek lexikum	29
4.3.1.27 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek skladba	30
4.3.1.28 Závěr	30
4.3.2 Vliv míry komunikace s Čechy	30
4.3.2.0 Vliv míry komunikace s Čechy na procentuální hodnotu správných odpovědi u každého respondenta	30
4.3.2.1 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 1	30
4.3.2.2 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 2	31
4.3.2.3 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 3	31
4.3.2.4 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 4	31
4.3.2.5 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 5	31
4.3.2.6 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 6	31
4.3.2.7 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 7	31
4.3.2.8 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 8	32
4.3.2.9 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 9	32
4.3.2.10 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 10	32
4.3.2.11 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 11	32
4.3.2.12 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 12	32
4.3.2.13 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 13	33
4.3.2.14 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 14	33
4.3.2.15 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 15	33
4.3.2.16 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 16	33
4.3.2.17 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 17	33
4.3.2.18 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 18	34
4.3.2.19 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 19	34
4.3.2.20 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 20	34
4.3.2.21 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 21	34
4.3.2.22 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 22	34
4.3.2.23 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 23	35
4.3.2.24 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědi u výroku č. 24	35
4.3.2.25 Vliv míry komunikace s Čechy na procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek tvarosloví	35
4.3.2.26 Vliv míry komunikace s Čechy na procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek lexikum	35
4.3.2.27 Vliv míry komunikace s Čechy procentuální hodnotu správných odpovědi u skupiny otázek skladba	35
4.3.2.28 Závěr	36
V. Závěry	36
VI. Hodnocení kvality výzkumu	37

VII. Etické otázky	37
Bibliografie	38
Příloha č. 1	40
Příloha č. 2	43

I. Úvod

Tématem mé práce je primárně lingvistický výzkum ruskojazyčné komunity v České republice, který je zaměřen na problém psané obecné češtiny. Soustředila jsem se na studenty, kteří studují češtinu na specializovaných kurzech češtiny pro cizince UniPrep¹. Cílem práce je prozkoumat, zda jsou ruskojazyční studenti na konci prvního ročníku studia češtiny na kurzech schopni vnímat rozdílům mezi psanou spisovnou a obecnou češtinou. Považuji tento problém za důležitý, protože v období devadesátých let 20. století byla otevřena možnost imigrace občanům mnohých států, což znamená, že se na území České republiky změnilo etnické klima. Jak uvádějí Dana Bittnerová a Mirjam Moravcová v úvodu ke knize *Etnické komunity v kulturní a sociální různosti* z roku 2010 „souběžná přítomnost občanů ČR a cizinců se dotýká zejména Bulharů, Maďarů, Poláků, Rusů, Slováků, Ukrajinců...“ (s. 11). Můj výzkum proběhl na kurzech UniPrep, kde studují ruskojazyční studenti (z Ruska, Kazachstánu a Ukrajiny), které považujeme za etnickou menšinu na území ČR. Jazyk se považuje za důležitou součást integraci cizinců, proto cizinci podle mého názoru a podle názoru členů Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, musejí znát rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou pro lehčí komunikaci v reálném životě.

Bežně mluvená čeština začala být studována až v šedesátých letech dvacátého století. Hlavní příčinou byly problémy se získáváním a zpracováváním materiálů. Samozřejmě i dříve se můžeme setkat s některými studii², ale první kroky k velkému výzkumu obecné češtiny byly podniknuty ve studijním roce 1961/62³. Výsledky byly zajímavé, ale ve větší míře šlo o přípravu metodického postupu pro další výzkumy. Postupně se lingvisté začali zabývat analýzou mluvených promluv, kterými se zabývá především Ústav Českého národního korpusu FF UK. V současné době se obecná čeština dosud studuje a většinou jde o to, jak a jaké prvky obecné češtiny pronikají do médií a literatury.

Mým cílem je podívat se na obecnou češtinu z neobvyklého hlediska: za prvé se zabývám jenom psanou obecnou češtinou a za druhé zaměřila jsem se na ruskojazyčné studenty. Ve svém výzkumu se opírám o podobnou práci (*Morfologické odlišnosti spisovné a obecné češtiny z pohledu cizince*) Jaromíry Šindelářové (odborná asistentka na katedře bohemistiky pedagogické fakulty univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem) z roku 2010, která se ve svém výzkumu zaměřila na morfologické odlišnosti spisovné a obecné češtiny z pohledu cizince. Autorka rozdělila cizince na tři typy. První skupinu tvoří cizinci, kteří studují v zahraničí a ovládají jazyk spisovný, ale běžné mluvě prakticky nerozumí. Druhou skupinu tvoří cizinci, kteří mají dobré znalosti běžné mluveného jazyka. V poslední skupině jsou ti, kteří nemají žádné znalosti češtiny a s češtinou se setkávají v české škole poprvé. Ze své strany bych přidala ještě jednu skupinu, a tou jsou cizinci, kteří studují češtinu na kurzech v České republice a v současné době je takových studentů obrovské množství. Ve své práci jsem se zaměřila právě na tuto skupinu cizinců a zkoumám nejenom morfologické, ale i lexikální a syntaktické odlišnosti, což zároveň omezuje i rozšiřuje hranice mého výzkumu.

¹ <http://www.uniprep.cz/>

² Například základní práce Havránkovy.

³ „První kroky k rozsáhlejšímu výzkumu běžné mluvené češtiny s použitím děmoštítkových strojů byly ve stud. r. 1961/62 podniknuty ve spolupráci filosofické fakulty Karlovy university, centra numerické matematiky matematicko-fyzikální fakulty Karlovy university a výpočetní stanice Vysoké školy ekonomické v Praze“ (Sgall, P., Trnková, A. (1963). *K metodám zkoumání běžné mluvené češtiny*. Naše řeč, 46).

Za hlavní přínos bych tedy označila to, že výsledky mého výzkumu mohou být použity pro další kvalitativní analýzu této problematiky. Také pracovníci jazykových kurzů pro cizince mohou použít tyto výsledky pro změnu svého studijního plánu.

II. Teoretická část

2.1 Jazyk

Na začátku je nutně vymezit terminologii, se kterou budeme v této práci pracovat. Začneme tím, co to je vůbec jazyk. Termín *jazyk* je mnohoznačný, ale v našem případě mohu použít termín, který uvedl František Čermák, s tím že „jazyk je v mozku uložený systém, jednotek, pravidel, modelů a konvenčních kolektivních norem k tvorbě promluv, textů, které jsou náplní běžně i méně běžně komunikace“ (2009, s. 13). Jazyk⁴ slouží jako základní prostředek lidské komunikace, která je nezbytná pro lidský život. Je však velmi těžké stanovit, co můžeme označit za jazyk, a co ne, proto je nezbytné tento termín rozšířit a pochopit, co je charakteristické pro všední, přirozený jazyk, který se nachází v centru mého zájmu. Je to „možnost komunikace mezi dvěma a více partnery, založená na systému, který je komplexní, dynamický a který umožňuje své znaky podle daných pravidel kombinovat“ (Čermák 2009, s. 14) a z tohoto důvodu nemůžeme označit za přirozený jazyk například vnitřní monolog nebo jazyk šimpanzů. Je však třeba doplnit, že podle kódu⁵ komunikace jazyk je rozdělen na *jazyk lidský* a *jazyk živočišný*. Jazyk lidský je rozdělen na *jazyk*, kde se nachází *jazyk přirozený*, který je centrem zájmu všech jazykovědců jako základní prostředek komunikace, a *jazyk umělý*, jako například programovací jazyk nebo mezinárodní (např. esperanto, Volapük), který je však založen na nějakém přirozeném jazyce a *nejazyk* například *parajazyk*⁶ (mimika). Jazyk živočišný je rozdělen na *akustický* a *kinestický*, ale ty nejsou srovnatelné s jazyky člověka a nejsou ani tématem mé práce.

2.2 Vývoj češtiny jako národního jazyka

Jak už jsem uvedla, v centru pozornosti jazykovědců se nachází jazyk přirozený, ale nemůžeme zapomenout na to, že přirozený jazyk při komunikaci je doplňován dalšími verbálními a neverbálními složkami, což svědčí o tom, že lidská komunikace je komplexní. Ve své práci se také zabývám přirozeným jazykem a z koncentrického pohledu⁷ *národním jazykem* (v našem případě českým), který „představuje soubor integrovaných výrazových prostředků vymezený územně, uvnitř diferencovaný funkčně a teritoriálně, stratifikovaný sociálně“ (Chloupek, in: Čechová, 1997, s. 36). Českým národním jazykem mluví a píše obyvatelé Čech, Moravy a Slezska. Oproti národnímu jazyku stojí *idiolekt* tj. jazyk jednotlivce. *Čeština*, kterou se zabývám, je „západoslovanský jazyk evropské větve indoevropských jazyků ve střední Evropě, v Česku, kterým mluví asi 10 milionů mluvčích“ (Čermák 2009, s. 307). Když mluvíme o češtině jako o *národním jazyku*, musíme mít na paměti to, že osudy českého jazyka byly dramatické stejně jako osudy českého národa⁸. Každý přirozený jazyk může být považován za národní jenom v tom případě, když společenství, které ho užívá, je považováno za národ. Jinými slovy existence národa určuje existenci národního jazyka a naopak. Miroslav Hroch (1999) považuje moderní národ za výsledek dlouhého procesu⁹ transformace z nevládnoucích etnických

⁴ Každý přirozený jazyk plní tuto komunikativní funkci.

⁵ Kod – je „strukturovaný soubor znaků“ (Čermák, 2009, s. 253).

⁶ Je třeba odlišovat od znakového jazyku, který je modelován podle určitého přirozeného jazyka.

⁷ Jazyk je velmi složitý systém a proto existují různé aspekty pohledu na jazyk, které se obvykle dělí na interní a externí, které dělíme vertikálně, horizontálně, koncentricky a mediálně. Interně koncentrický pohled na jazyk spočívá v počtu mluvčích ve vztahu k částem jazyka.

⁸ Viz přílohu č. 2.

⁹ Ten proces se trval dlouhá století od období středověku až do 20. století. Můžeme ho rozdělit do dvou etap: 1. od období středověku do raného novověku 2. období 19. století někde i 20. století.

skupin pomocí národních hnutí. Je příznačné, že jedním z cílů národních hnutí bylo pěstování vlastního literárního jazyka a vlastní kultury. Právě v případě Čech je národní hnutí spjato se zápasem o jazyk a kulturu. Za základní složky jazykového programu národních hnutí, které samozřejmě nebyly stejné u všech nevládnoucích etnických skupin, můžeme považovat:

1. *Obranu a oslavu jazyka*: české „obrany“ zdůrazňovaly estetickou a historickou hodnotu češtiny a vedle toho praktickou potřebu znalosti češtiny. Později přijala formu agitace a vyzvání k lásce a obraně jazyku.
2. *Hledání jazykových norem a úsilí o kodifikaci¹⁰ jazyka*: v českém případě byla kodifikace založena na starší tradici literárního jazyka, což mělo za následek to, že mluvená čeština, jinými slovy lidový český jazyk, se odlišoval a až dosud se odlišuje od spisovné češtiny.
3. *Intelektualizace národního jazyka*: snaha rozvíjet nový nebo obnovovaný spisovný jazyk pomocí lidové poezie, časopisů, překladů basnických děl, divadelních her a odborné literatury.
4. *Prosazování jazyka do školní výuky*: v roce 1882 národní hnutí české dosáhlo úspěchu v zavedení národního jazyka (Hroch, 1999).
5. *Uskutečnění plné jazykové rovnoprávnosti*: v Čechách a na Moravě zrovnoprávnování češtiny naráželo na odpor německých elit.

Jak vidíme, český jazyk hrál velmi důležitou roli ve ustanovení českého moderního národa a už od druhé poloviny 19. století se stává vyspělým, fungujícím a v plném slova smyslu národním jazykem. Ale i v době národního obrození existovaly názory, které pochybovaly o užitečnosti češtiny jako spisovného jazyka¹¹.

Je třeba poznamenat, že situace s českým jazykem v poměru spisovnosti a nespisovnosti je velmi nesnadná a názory některých lingvistů se mohou různit. A je třeba dodat, že některé názory lingvistů už nejsou aktuální, například spisovná čeština už není „nejdůležitější a nejdokonalější podobou národního jazyka českého“ (Čermák, 1997), protože v současné době si „konkuruje“ s češtinou obecnou.

2.3 Jazyk a společnost

Jazyk si nelze představit bez společnosti a bez mluvčích, kteří jím mluví. V obchodě, školě nebo doma člověk vždycky komunikuje a potřebuje jazyk a znalost jazyka se realizuje řečí.

Na jednom území může existovat *jeden jazyk* a jedno etnikum nebo více etnik. V takovém případě obvykle existují dialekty¹² a proti nim varieta, považovaná za standard, zvaná *spisovný jazyk*. Název této variety upozorňuje na to, že původně to byl psaný literární jazyk (například v ruštině nazýváme spisovný jazyk *literaturnym*). Ani spisovný jazyk není jednotný, „jeho prostředky jsou diferencovány a seskupují se podle toho, zda jsou hovorové, neutrální či knižní“ (Čechová, 2000, s. 24). Daná varieta je jediná kodifikovaná a řídí se přesně stanovenými pravidly. Obvykle spolu existují spisovný jazyk a další blízká varieta (například spisovný ruský jazyk a mluvená varieta ruského jazyka, která je velmi podobná spisovnému jazyku). Takže na jednom území může existovat *více jazyků* a etnik. V daném případě se některé variety a útvary považují za „nižší“¹³ a jiné za „vyšší“ (Čermák, 2009, s. 77). Když dojde k tomu, že se dvě formy používají pro různé cíle a v různých situacích, můžeme sledovat jev zvaný *diglosie* (například klasická a mluvená arabština nebo česká situace se spisovnou a obecnou češtinou, „která je na hranici tohoto jevu“ (2009, s. 77).

¹⁰ „Za kodifikaci považujeme společensky závazné institucionalizované stanovení uzlových prvků spisovné jazykové normy v soudobých slovnících, mluvnících a jazykových příručkách“ (Chlopek, in: Čechová, 1997, s. 38).

¹¹ Viz stať *Jazyk malého národa* v časopisu *Slovo a slovesnost* z roku 1993.

¹² Na jednom území mohou existovat poměrně odlišné dialekty, takové dialekty podle Maslova (1999) nazýváme nářečí, například severní nářečí ruského jazyka je známo charakteristickým vyslovením hlásky „o“. V současné době většina dialektů se mizí.

¹³ Například slang, argot, profesní mluva.

2.4 Útvary českého jazyka

Ted, když jsme si vědomí toho, jaké osudy prožil český jazyk a jak obvyklě vypadá jazyková situace na různých územích, můžeme mluvit o současné situaci češtiny.

Český národní jazyk zahrnuje několik útvarů: *spisovný jazyk*, *poloútvary národního jazyka* a *nepisovné útvary*. V této práci se budeme zabývat nepsivními útvary, ale pro lepší porozumění celkové situaci současné češtiny, musíme porozumět i ostatním.

Spisovný útvar neboli *spisovná* čeština je oficiální, reprezentativní podoba českého jazyka, která je jediná kodifikovaná. Tento útvar je považován za standard a užíván ve školách, v úřadech a ve vědě a má funkci národně a společensky reprezentativní. Za první pokus o vědeckou teorii spisovného jazyka můžeme považovat myšlenky Pražského lingvistického kroužku z roku 1932, které byly zároveň přijaty i kritizovány¹⁴. Podle Daneše (2009) je spisovný jazyk systém zvukových a grafických znaků, který se vzhledem k jeho společenské důležitosti (potřebnosti) institucionalizuje. Mluvená forma spisovného jazyka (hovorová čeština¹⁵) má mnoho společných rysů s nepsivními útvary (z oblasti obecné češtiny, ze slangu a profesní mluvy) a ještě k tomu má i neutrální prvky, které mohou být používány jak v řeči psané, tak v řeči mluvené. Jinými slovy, ve spisovné formě českého jazyka se můžeme setkat s různými prostředky, tj. prostředky hovorovými, neutrálními, knižními a archaickými (Čechová, 2000). Navíc k tomu existují oblastní variety spisovného jazyka (například, jak uvedla Marie Čechová, různá výslovnost samohlásek *i*, *e* v Čechách a v okolí Brna). Jak už jsem řekla, spisovný útvar je jediný kodifikovaný. Za kodifikaci považujeme uzákonění nebo stanovení jazykových spisovných norem v jazykových příručkách nebo slovnících. Za kodifikační soubory můžeme považovat *Pravidla českého pravopisu* (tzv. *akademické i školní vydání, obsahující i poučení tvaroslovná*), *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (2. vyd. 1994), *časopis Naše řeč a publikaci Česká mluvnice B. Havranka a A. Jedličky* (Chloupek, in: Čechová, 1997, s. 38). Kodifikace se týká oblastí pravopisné, tvaroslovné, výslovnostní, lexikální a syntaktické. Je třeba dodat, že podle Čermáka, česká jazyková situace spojená s kodifikací je charakteristická tím, že v tuto dobu „se bral jen malý ohled na skutečný jazykový úzus“, což mělo za následek to, že *Pravidla českého pravopisu* „se neopírala o žádnou skutečnou znalost jazykových poměrů“ (Čermák, 1997). Podle Daneše (2009) lze kodifikační postup rozdělit na několik etap:

1. Etapa deskriptivní (zjišťovací): popisování existující spisovné normy
2. Etapa regulativní (normativní): tato etapa se dělí na *podetapu vyhodnovací*, cílem které je vypracovat program kodifikace spisovného jazyka a *podetapu vlastní kodifikace*, která spočívá v provedení vlastní kodifikace normy.
3. Etapa prováděcí (strategicko-taktická): hledání cest pro „uvádění kodifikace do praxe“ (Daneš, 2009, s. 73).

Spisovná čeština tedy vystupuje jako „prestižní útvar jazykový“ (Chloupek, in: Čechová, 1997, s. 39). Nověji se pro spisovnou formu jazyka prosazuje termín *standard*.

Za (*nestrukturní*) *poloútvary* českého jazyka považujeme *profesní mluvu*, *slang* a *argot*, tj. ty *poloútvary*, které používáme při dorozumívání například v určitém pracovním, zájmovém prostředí nebo v rámci nějaké společensky ohraničené skupiny.

Profesní mluva se používá pro určitá pracovní prostředí. Za profesní mluvu považujeme „soubor vyjadřovacích prostředků určité skupiny zaměstnanců, kteří při výkonu služby užívají termínů¹⁶ nebo terminologických spojení beze zření k jejich spisovnosti, a to pouze pro jejich spolehlivou

¹⁴ Například stať Jiří Hallere v časopisu *Naše řeč* z roku 1933.

¹⁵ „Hovorovou češtinu považujeme tedy nikoli za samostatný útvar národního jazyka, jehož místo by bylo mezi spisovnou a obecnou češtinou, nýbrž za soubor prostředků náležející široce chápanému komplexu spisovné češtiny“ (Chloupek, in: Čechová 1997, s. 40).

¹⁶ Například *chemička* (chemický závod).

jednoznačnost v daných pracovních souvislostech a pro jejich výrazovou úspornost“ (Chloupek, in: Čechová 1997, s. 45). Profesní mluvu je nutně odlišovat od slangu a některé výrazy pronikají do spisovného jazyka. Existují různé slovníky profesní mluvy, například hornické.

Slang je určité a „neoficiální výrazivo, popř. i způsoby jeho užití, příznačné zvl. pro profesní či zájmovou skupinu lidí“ (Čermák 2009, s. 282). Za hlavní princip slangu se považuje pojmenovací postup na základě podobnosti nebo zkracování slov.

Argot je „tajná mluva společensky izolovaných skupin občanů původně ze sociálního podsvětí“ (Chloupek, in: Čechová 1997, s. 47). V Čechách je známý argot zlodějů, žebráckých „cechů“, prostitutek a pasáků.

Nespisovné útvary v češtině zahrnují *tradiční teritoriální dialekt*, *interdialekt* a *obecnou češtinu*. *Tradiční teritoriální dialekt* je „útvár národního jazyka vymezený teritorialně, přísně normovaný, stylově plochý, užívaný živelně a neprestíženě pro běžně mluvené dorozumívání“ (s. 41) říkají než dialekt a slouží pro ústní komunikace. Tradiční teritoriální dialekt závisí na určitém teritoriu a plní „funkci vyjádření společenské solidarity“ (s. 41). Postupem času, jak už jsem zmínila, dochází k stírání dialektů z důvodu urbanizace.

Interdialekt je nestabilizovaný útvár jazyka, který představuje „nejvyšší vývojové stadium tradičních teritoriálních dialektů“ (s. 42) a někdy můžeme říct, že se nachází mezi dialektem a spisovným jazykem. Ve svém vývoji interdialekt přestává být svázan s lokalitou a postupně se zbavuje výlučných znaků tradičního teritoriálního dialektu. František Čermák (2007) považuje interdialekt za „nadnářečí“. Existuje interdialekt vychodomoravský a středomoravský, v Čechách lze mluvit o jediném interdialektu a to je *obecná čeština*. Tím jsme se přibližujeme k základnímu bodu této práce.

Dualismus *obecné češtiny* spočívá v tom, že je jednak interdialektového typu a jednak typu standardu. Ale přítomnost obecné češtiny nejenom v ústní řeči, ale i v krásné literatuře svědčí o tom, že obecná čeština představuje nejdůležitější nespisovný útvár v českém jazyce. Obecná čeština funguje v úloze standardu prakticky ve všech českých krajích s přesahem na západní Moravu. Obecná čeština vznikla na podkladě středočeských nářečí, která se sjednocovala, a v současné době se v Čechách nejenom v mluvené, ale i v psané podobě jako protiklad spisovnému jazyku užívá obecná čeština. Jinými slovy, obecnou češtinu chápeme „jako výsledek nivelizace nářečí Čech“ (Daneš, 1997, s. 165). Podle Chloupeka termíny *běžně mluvený jazyk* a *běžná mluva* nejsou tak vzdalené termínu obecná čeština, ale označují jazykové prostředky, které se užívají při běžné mluvené komunikaci.

2.5 Diglosie?

Někteří lingvisté hovoří o specifickém typu diglosie v českém jazyce „existence dvou jazyků, obvykle úzce příbuzných na jediném národním území“ (Čermák, 2009, s. 232). Dítě narozené v Čechách a cizinec se cítí podobně, když se poprvé setkává se spisovnou češtinou ve škole a druhý se poprvé setkává s obecnou češtinou při běžné komunikaci. Otázka diglosie je velmi sporná, protože některé prvky diglosie čeština má, ale základní problém je v tom, že užití obecné češtiny nepokrývá celou Moravu. Určitě nemůžeme zapomenout ani na to, že různé diglosní situace nejsou stejné. František Čermák (1997) rozlišuje dvojí podobu propojení variet, a to je *střídání kodů* nebo *společný průnik* forem a prostředků. Přítomnost jednoho jazyka a dialektů na jednom území je běžná, ale v případě Čech tato přítomnost existuje jen na Moravě, v ostatních částech České republiky jde o přítomnost oficiálního standardu a obecné češtiny.

Ale co je vlastně diglosie? Uvedu jako příklad defenici Charlese Fergusona z roku 1959 v překládu Světlý Čmejrkové: „Diglosie je relativně stabilní jazyková situace, v níž kromě původních dialektů (jež mohou zahrnovat standard nebo regionální standardy) existuje velmi divergentní a vysoce kodifikovaná (často gramaticky komplikovanější) nadřazená varieta, která je vyjadřovacím prostředkem rozsáhlé a respektované psané literatury, jež vznikla buď ve starším období, nebo v jiné řečové komunitě, je osvojována formálním vzděláním a užívána ve většině psaných projevů a ve většině formálních mluvených projevů, avšak není užívána žádnou

součástí společnosti při běžné konverzaci¹⁷. Je třeba doplnit, že tato definice byla rozpracována a doplňovala se, ale pro českou jazykovou situaci stačí dané vysvětlení. V tabulce 1 jsem uvedla seznam některých kritérií diglosií podle Fergusona, které rozpracoval Neil Bermel ve vztahu k české jazykové situaci:

Tab.1: Kritéria diglosií

1. Funkce	V jazykové komunitě je jeden útvar všeobecně uznáván jako „vysoký“ (V) a druhý útvar jako „nízký“ (N). V češtině se za V považuje spisovná čeština za N obecná čeština. Ale v češtině N proniká do prostředí (například poezie), které je podle Fergusona vyhrazeno jenom pro V.
2. Prestiž	Útvar V má prestiž, která u N chybí; povědomí o statusu N je nízké. Stejná situace existuje i v češtině. Bezsporně spisovná čeština má vyšší prestiž.
3. Dědictví slovesnosti	Dědictví slovesnosti patří do útvaru V. Dědictví slovesnosti patří do spisovné češtiny, ale na tuto skutečnost existují různé názory. Důležité je, že v spisovné češtině se používají archaické tvary a výrazy.
4. Osvojení	V se neuvádí jako přirozeně osvojený útvar, mluvčí se ho naučí výhradně formální výukou. Česká situace je v tomto ohledu podobná. Můžeme říct, že <i>aktivní</i> osvojování spisovné češtiny probíhá ve vzdělávacích institucích.
5. Standardizace	V má kodifikované standardy, přičemž N má obecně přijaté normy, ale kodifikované standardy postrádá. Spisovná čeština je jediná kodifikovaná, ale je otázkou, které obecně přijaté normy má obecná čeština, protože to vždycky vyvolává mezi odborníky velké spory.
6. Stabilita	Diglotická situace je poměrně stabilní, přetrvává po několik staletí. Česká jazyková situace byla v době obrození velmi nesnadná ¹⁸ . V češtině se tato situace mění, období vyhraněné diglosie na českém území je velmi krátké.
7. Gramatika	Mluvnická soustava N představuje redukovanou verzi mluvnické soustavy V. Stejná situace existuje i v češtině, ale nedochází k hromadnému zjednodušení.
8. Lexikon	Přes valnou většinu společných lexémů existuje značný počet dublet pro běžné pojmy frekventované v obou útvarech. Volba jedné z dublet jasně zařazuje výpověď do V nebo N. V češtině tato situace je dvojnásobná. Lexikon spisovné a obecné češtiny se liší, ale však dublety nemají jednotnou povahu.
9. Fonologie	Oba útvary spolu tvoří jednu fonologickou soustavu. Základním systémem je N, kdežto systém útvaru V je alternativní, doplňující (tzv. podsystém nebo parasystém). Spisovná a obecná čeština splňují tyto podmínky, ale v neúplné míře.

¹⁷ „Diglossia is a relatively stable situation in which, in addition to the primary dialects of the language (which may include a standard or regional standards), there is a very divergent, highly codified (often grammatically more complex) superposed variety, the vehicle of a large and respected body of written literature, either of an earlier period or in an other speech community, which is learned largely by formal education and is used for most written and formal spoken purposes but is not used by any sector of the community for ordinary conversation“ (Ferguson, 1959, s. 336).

¹⁸ Viz výše.

Takovým způsobem rozpracoval kritéria diglosie Neil Bermel. Určitě jsem uvedla jenom základní a stručnou charakteristiku současné české jazykové situace. Ve své stati *O tzv. české diglosii v současném světě* v časopisu *Slovo a slovesnost* z roku 2010 na základě výše uvedených charakteristik a analýzy dat z mluvené a psané češtiny Neil Bermel dospěl k závěru, že současnou českou jazykovou situaci nemůžeme označit za diglosní, protože uživatelé češtiny kombinují oba útvary, a navrhuje termín *postdiglotický* vzhledem k výraznější diglosii z dob národního obrození. František Čermák (1997) a František Daneš také neoznačují češtinu za diglosní. Česká situace je velmi problematická, ale s jistotou můžeme říct, že obecná čeština v současné době nepokrývá celou Morávu, proto můžeme mluvit jenom o přítomnosti dvou odlišných variet.

Avšak existují i autoři kteří označují českou jazykovou situaci jako diglosní, například Lew R. Mickelsen¹⁹ (byl první v roce 1978), Charles Townsend²⁰ (1990), Galina Neščimenko (1999).

Na závěr této kapitoly chci zdůraznit, že ve své práci budu používat termín *obecná čeština* pro označení nespisovné variety, která je odlišná od variety spisovné, a pojem „diglosie“ nebudu vztahovat k české jazykové situaci.

2.6 Obecná čeština v našem kontextu

Ve své práci budu používat pojem *obecná čeština* pro označení nespisovné formy českého jazyka, která stojí proti oficiálnímu standardu spisovné češtiny. Zdůrazňuji ještě jednou, že používání obecné češtiny nepokrývá celou oblast Čech, ale postupně proniká všude. Můžeme se tady odvolat na pojem obecné češtiny z *České mluvnice* Bohuslava Havránka a Aloise Jedličky: „původem český interdialekt“, který „se vytváří na tomto podkladě ve vzájemných vztazích k ostatním českým nářečním skupinám a nověji také ke spisovnému jazyku jako běžná mluvená podoba češtiny vázaná především na oblast českou“ (Čmejrková 2011, s. 45). Obecná čeština proniká nejenom do různých geografických oblastí, ale i do různých forem řeči: do řeči mluvené a do řeči psané.

Pokud je základní terminologie vymezena, můžeme se přiblížit k výzkumnému problému. Jak už jsem uvedla na začátku, obecná čeština se od spisovné češtiny výrazně liší, a to v několika rovinách: hlaskosloví, tvarosloví, skladbě a lexiku. Vzhledem k tomu, že můj výzkum je zaměřen na cizince, kteří studují češtinu, rozhodla jsem použít učebnice češtiny pro cizince²¹, ve které jsou uvedené vybrané charakteristické rysy obecné češtiny.

Problém „dualismu“ češtiny je velmi důležitý a z mého pohledu se to týká v nejvyšší míře cizinců, kteří musejí tomuto problému porozumět. Z vlastní zkušenosti můžu říct, že o existenci obecné češtiny, jako o formě velmi odlišné od spisovné češtiny, jsem se dozvěděla na poslední hodině českého jazyka a při běžné komunikaci s Čechy jsem měla nemalé potíže. Tímto problémem se zabývají členové Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUCCJ), kteří zastávají názor, že učitelé českého jazyka musejí dávat větší pozor na rozdíly mezi obecnou a spisovnou češtinou. Ale však podle Jaromíry Šindelářové (odborná asistentka na katedře bohemistiky pedagogické fakulty univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem) přineslo nové tisíciletí posuny ve vyuce cizinců a v učebnicích se objevuje i obecná čeština²². Jaromíra Šindelářová se zaměřila ve svém výzkumu²³ na morfologické odlišnosti spisovné a obecné

¹⁹ Micklesen, L. R. (1978). *Czech sociolinguistic problems* (Čmejrková, 2011).

²⁰ Townsend, Ch. E. (1990). *A Description of Spoken Prague Czech* (Čmejrková, 2011).

²¹ Bischofová, J., Hasil, J. a kol. (2007), *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha: Karolinum.

²² Např. *Čeština pro středně a více pokročilé* z roku 2007 v nakladatelství Karolinum, kde se objevuje samostatná kapitola o obecné češtině.

²³ Šindelářová, J. (2010). *Morfologické odlišnosti spisovné a obecné češtiny z pohledu cizince*.

češtiny z pohledu cizince. Otázkou výzkumu je, „zda cizinec učící se česky vystačí pouze s jednou variantou a zda se bez druhé obejde“ (Šindelářová, 2010, s. 2). Autorka zdůrazňuje, že učitelé musejí dávat pozor na tři typy cizinců. První skupinu tvoří cizinci, kteří studují v zahraničí a ovládají jazyk spisovný, ale běžné mluvě prakticky nerozumí (o tuto skupinu taky mám zájem ve svém výzkumném projektu). Druhou skupinu tvoří cizinci, kteří mají dobré znalosti běžně mluveného jazyka. V poslední skupině jsou ti, kteří nemají žádné znalosti češtiny a s češtinou se setkávají v české škole poprvé. Výzkumu se zúčastnilo 150 respondentů z nejrůznějších regionů na území Čech. Výzkum byl rozdělen na dvě části: v první části sledovali, do jaké míry se cizinci vyjadřují spisovně nebo obecněčesky v nepřipravených monologích. Ve druhé části sledovali pomocí písemného popisování bytu spisovnou češtinou, zda rozlišují obecnou a spisovnou češtinu. Výzkum ukázal, že cizinci nerozlišují jazykové útvary a „jejich mluvené a psané projevy nesou rysy smíšeného kódu spisovné češtiny, útvarů nespisovných, kombinují výrazy spisovné s obecněčeskými a také slangovými“ (Šindelářová, 2010, s. 7). Mluvené a psané projevy u cizinců se liší velmi nepatrně a mají ráz obecněčeský. Na závěr členové AUCCJ navrhuji „pečlivě zvážit, kdy, jak a zda vůbec u cizince s výukou obou variant začít“, aby to nevedlo k „nesystémovému míšení obou variant, jak prokázal náš výzkum“ (s. 7).

Problém spisovné a obecné češtiny v prostředí nerodilých mluvčích je pro integraci velmi důležitý. Dokonce i v přijímacích testech na magisterský obor z češtiny pro cizince FF UK se objevují otázky týkající se rozdílů mezi spisovnou a obecnou češtinou²⁴.

2.7 Prostředí

Teď můžeme vymezit prostředí, se kterým budeme pracovat. Za prvé je to prostředí *psané* obecné češtiny, za druhé je to prostředí *ruskojazyčných* studentů.

Vzhledem k tomu, že se ve své práci zabývám psanou obecnou češtinou, je nutně rozlišit dvě formy jazyka (mluvený a psaný) a vysvětlit, kde konkrétně se v současné době můžeme setkat s obecnou češtinou v písemné formě. Mluvený jazyk představuje většinou nepřipravené projevy, zatímco projevy jazyka psaného jsou většinou uspořádanější. Podle Josefa Vachka (Čmejrková, 2011, s. 33), který se zabýval touto otázkou, mluvenost a psaní mají rozdílné funkce: mluvená forma řeči reaguje na stimul dynamicky, psaná forma řeči naopak reaguje staticky. Jinými slovy mluvený jazyk je většinou nepřipravený a vyjadřuje i emocionální stránku, psaný jazyk je naopak většinou připravený a uspořádaný a vyjadřuje jenom sdělení. Použití slova „většinou“ není náhodné, protože s rozvojem technologicky podmíněné komunikace se občas setkáváme s nepřipravenými projevy i v psané formě (např. neslovné výrazy typu *ehm*, *hm* na chatu nebo v neoficiálním emailu). A proto není divu, že vznikají situace, ve kterých se uplatňuje obecná čeština v psané formě a roste počet publikací věnovaných této oblasti (např. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, 2011, Světlá Čmejrková a kol., *Čeština v mluveném korpusu*, 2008, Marie Kopřivová a kol., a příspěvky v časopisu *Naše řeč*²⁵). Obecná čeština se objevuje nejenom na internetu, v novinách, ale od 60. let i v krásné literatuře²⁶: „Já mám teďka ovšem volno, plnejch patnáct a půl hodiny dvanáct stováků ve šrajtofli na zadku...“ (Bischofová, 2007, s. 167) přitom nejenom v řeči postav, ale i v jazyce vypravěče. Poezie také nezůstala bez obecné češtiny, Jana Hoffmannová (Čmejrková, 2011, s. 361) uvádí jako příklad poezii básníka Karla Škrabala:

*Je to hroznej odvaz, když si ty vaše protějšky
dají čtyři piva, vychcívjí se za hospodou a pak je ráno
bolí hlava*

²⁴ <http://uchazec.ff.cuni.cz/assets/files/pdf/Obory/CestinaProCizince/prijtestcestinanmg.pdf>

²⁵ Například Čmejrková, S. (1997). *Čeština v síti: Psnost či mluvenost. O stylu e-mailového dialogu*. Naše řeč, 80.

²⁶ Viz próza Václava Kahudy, Věry Noskové, Michala Viewegha.

Je to hroznej život, že?

Jak vidíme, obecná čeština jako nejrozšířenější nespisovný útvar českého jazyka je všudypřítomná, proto má smysl prozkoumat, zda jsou cizinci, kteří se učí češtinu na kurzech, schopni odlišit výrazy ze spisovné češtiny a z češtiny obecné. Avšak obecnou češtinu v její psané podobě mnohem častěji potkáváme na internetu než v krásné literatuře.

Nyní jsme u druhého prostředí. Jak už jsem uvedla na začátku, české klima se změnilo v průběhu devadesátých let dvacátého století, a jak uvádějí Dana Bittnerová a Mirijam Moravcová v úvodu ke knize *Etnické komunity v kulturní a sociální různosti* „souběžná přítomnost občanů ČR a cizinců se dotýká zejména Bulharů, Maďarů, Poláků, Rusů, Slováků, Ukrajinců...“ (s. 11). Můj výzkum proběhl na kurzech češtiny pro cizince UniPrep, kde studují ruskojazyční studenti z Ruska, Ukrajiny a Kazachstánu, což znamená, že budeme mluvit o *ruskojazyčné* menšině. Proč říkám *ruskojazyčná*? Protože společným rysem této menšiny není ruská státní příslušnost, ale užívání ruského jazyka. V některých státech ruský jazyk není ani oficiálním jazykem. Jinými slovy, všichni studenti, kteří studují na kurzech UniPrep, se narodili v Sovětském svazu nebo brzy po jeho rozpadu a znají ruštinu. Co můžeme říct o ruskojazyčné menšině v České republice? Ruská a ukrajinská menšina oproti kazašské se nacházejí ve skupině dvanácti²⁷ národnostních menšin, které mají v Radě vlády pro národnostní menšiny²⁸ jednoho až dva zástupce. Podle předběžných výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011 žije v ČR 449 450 cizinců²⁹. Podle výsledků sčítání lidu domů a bytů 2001 žije v ČR 12 369 osob ruské národnosti. Zástupci ruské menšiny však počet odhadují na 16 - 20 000 osob. Podle sčítání lidu, domů a bytů 2001 žije v ČR 22 112 osob hlásících se k ukrajinské národnosti. Podle vlastních odhadů menšiny je však počet vyšší, tzv. historickou část tvoří cca 10 000 osob, nová imigrační vlna cca 15 - 20 000 osob (počet zahraničních pracovníků se odhaduje na cca 50 000 osob)³⁰. Podle těchto výsledků³¹ je vidět, že ruskojazyčná menšina je početná a vzhledem k tomu každá taková menšinová skupina, jako například ruskojazyční studenti, se setkává s procesem začleňování do majoritní společnosti, kterou nazýváme integrace. První věc, se kterou se setkává cizinec v zahraničí, je odlišný jazyk. V *Koncepci integrace cizinců*, která slouží jako ukazatel směru integrace cizinců, je klíčovým pojmem sociální soudržnost a je kladen velký důraz na význam výuky češtiny „jako jednoho z integračních nástrojů chránících cizince před segregací“ (Bittnerová, 2010, s. 145). Jazyk hraje velmi důležitou roli i v začleňování cizinců do vzdělávacího systému. Lucie Hrdličková ve svém výzkumu, který byl zaměřen na americké studenty v ČR, zjistila, že znalost českého jazyka vede k tomu, že Češi cizince více respektují a jsou ochotní s ním mluvit, když mluví česky (Bittnerová, 2008). Určitě všichni cizinci mají různé cíle v České republice, můj zájem se soustředil jenom na mladé lidi kteří chtějí studovat v České republice a učí se český jazyk.

Když máme popsána obě prostředí, se kterými budeme pracovat, přišel čas představit metodologii výzkumu.

²⁷ Bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské a ukrajinské privilegované menšiny.

²⁸ „Rada pro národnosti vlády ČR byla původně formálně zřízena v souvislosti s přijetím ústavního zákona č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Ten v čl. 5 stanovil, že zákony národních rad též stanoví, při kterých zastupitelských sborech a výkonných orgánech se zřizují orgány, které budou zabezpečovat uskutečňování práv národností (účinnost této zákonné normy zrušil ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvádí Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky)“ (Dostupno z <http://www.vlada.cz/>).

²⁹ <http://www.scitani.cz/>

³⁰ <http://www.vlada.cz/>

³¹ Velký počet ruských obchodů v Praze taky svědčí o tom, že ruskojazyčná menšina v České republice je početná.

III. Metodologie

3.1 Výzkumná otázka

Na základě studia teoretické literatury a předchozích výzkumů můžeme zformulovat výzkumnou otázku. Výzkumnou otázkou je, zda studenti na konci prvního ročníku studia češtiny rozlišují psané výroky ze spisovné a obecné češtiny. Předchozí výzkum, který byl zaměřen na tři různé skupiny cizinců, ukázal, že většina nerodilých mluvčích nerozlišuje spisovnou a obecnou češtinu. Ve svém výzkumu jsem se rozhodla zaměřit jenom na jednu skupinu cizinců, kteří studují češtinu v České republice (na příkladu studentů jazykového kurzu UniPrep).

3.2 Výzkumná strategie

Pro daný výzkum jsem zvolila kvantitativní strategii, za prvé protože mi to umožní získat omezený rozsah informací o velkém množství respondentů. Hlavním zájmem je zjistit, zda většina studentů rozlišuje výroky ze spisovné a obecné češtiny. Za druhé kvantitativní výzkum umožní prozkoumat vztah mezi proměnnými, které mohou (ale nemusí) vzniknout pomocí dalších otázek v dotazníku (například vztah mezi schopností rozlišovat výroky a čtením novin v češtině). Výsledky mého výzkumu mohou posloužit jako východisko pro další kvalitativní zkoumání dané problematiky s omezeným počtem respondentů pro hlubší porozumění problému.

3.3 Techniky sběru dat

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na schopnost ruskojazyčných studentů rozlišovat psanou spisovnou a obecnou češtinu, proto za vhodnou techniku sběru dat považuji dotazníkové šetření. Tato technika umožňuje zasáhnout velký počet zkoumaných osob, což je pro můj výzkum nezbytné. Hlavními výhodami dotazníku jsou: dotazník umožňuje získat informace o velkém počtu zkoumaných osob, je relativně málo nákladný, vyžaduje málo času, dává respondentům větší možnost rozmyslet si odpověď. A tyto výhody jsou zároveň důvodem, proč jsem zvolila danou techniku. Ale nemůžeme zapomenout ani na to, že dotazník odrazí jen omezenou část informací, kterou však můžeme použít pro další kvalitativní výzkum.

Nejprve musíme sestavit seznam toho, co chceme vědět. V daném případě se chceme dozvědět na příkladech různých výroků, zda studenti rozlišují psanou spisovnou a obecnou češtinu. Navíc dotazník by měl obsahovat otázky, týkající se demografických údajů a dalších údajů, protože to může vést k objevení dalších proměnných. Daný dotazník³² obsahoval 6 takových otázek:

1. Pohlaví
2. Věk
3. Místo narození
4. Doba pobytu v ČR
5. Komunikujete s Čechy mimo školu?
6. Čtete knihy a noviny v češtině?

Pak můžeme přejít k formulaci otázek, respektivě výroků. Věty a větná spojení nebudou příliš jazykově náročná, protože studenti jsou na konci prvního ročníku a nemají velkou slovní zásobu. Zdůrazňuji, že jde o slovní spojení bez kontextu. Vzhledem k tomu, že obecná čeština má charakteristické rysy v různých rovinách (tvarosloví, skladby a lexika), sestavíme věty podle těchto rysů a budeme sledovat, na kterých lexikálních a gramatických jevech to jsou respondenti schopni vnímat. V tomto případě používám za prvé ty charakteristické rysy, které se projevují i

³² Viz přílohu č.1.

v psané podobě, a za druhé ty rysy, které jsou uvedené v učebnici češtiny pro cizince³³, protože zkoumám schopnost *cizinců*. Například v rovině tvarosloví v obecné češtině substantiva mužského rodu v nominativu plurálu mají koncovku *i* místo *é*, takto formulujeme větná spojení, která budou obsahovat zkoumaný rys, například *začali vládnout komunisti* a nabídneme k danému výroku dvě odpovědi a) obecná čeština nebo b) spisovná čeština. Pro lepší porozumění schopnosti studentů zformulujeme větná spojení ze spisovné češtiny, například *čeští tenisté si znovu zahrají* a také nabídneme dvě odpovědi a) obecná čeština nebo b) spisovná čeština. Takovým způsobem zformulujeme další výroky s dalšími charakteristickými rysy.

V rovině tvarosloví dotazník obsahoval 10 výroků ze spisovné a obecné češtiny:

1. Máme publikace ze sociologický fakulty – Ve spisovné češtině nedošlo k úžení *é > í*, a to zejména v konc. složených adjektiv na úplném konci slova (*středověký jádro*) a před souhláskou (*z historickýho hlediska*), takovým způsobem vznikly nekodifikované útvary ženského rodu.³⁴
2. Začali vládnout komunisti - v obecné češtině substantiva mužského rodu v nominativu plurálu mají koncovku *i* místo *é* například *Angličani, sousedi*
3. To byl krásnej tejden – *ej(-)* místo spisovného *-ý(-)/-í(-)* v koncovkách adjektiv a v kořeni slov například *dobrej, cizej, mlejn*
4. Četli jsme povídku o ruských vojákách – v obecné češtině substantiva v lokálu plurálu mají koncovku *-ách* místo *-ích* například *rohách, parkách*
5. Koupili jsme velký dům – spisovná čeština
6. Píšu článek o spolužácích – spisovná čeština
7. Čeští tenisté si znovu zahrají – spisovná čeština
8. Přednáší profesor z právnické fakulty – spisovná čeština
9. My **by sme** mohli ještě počkat – v obecné češtině slovesa **bysem, bychom** místo **bych a bychom**
10. Já **bych** to mohla přeložit³⁵ – spisovná čeština

V rovině lexika³⁶ dotazník obsahoval také 10 výroků ze spisovné a obecné češtiny:

1. To je velká **láhev** – spisovná čeština
2. **Pořád** prší – spisovná čeština
3. Přestaň **kecat** – obecná čeština
4. **Akorát** o tom nepotřebují tolik mluvit – obecná čeština
5. Máš velký **batoh** – spisovná čeština
6. Já **nemluví** česky³⁷ – spisovná čeština
7. Dej mi, prosím tě, ten **ruksak** – obecná čeština
8. To je pro mě **zrovna** důležité – spisovná čeština
9. To počasí mě **furt** zlobí – obecná čeština
10. Máš krásnou **flašku** – obecná čeština

V rovině skladby dotazník obsahoval 4 výroky ze spisovné a obecné češtiny:

³³ Bischofová, J., Hasil, J a kol. (2007). *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha:Karolinum.

³⁴ Viz *Morfologické odlišnosti spisovné a obecné češtiny z pohledu cizince* s. 4. Dostupno z konference.osu.cz/cestina/dok/2010/sindelarova-jaromira.pdf

³⁵ V mluvené řeči se mnohem častěji než v řeči psané vyskytuje zájmeno *já* (Čmejrková, 2011, s. 198), ale to neznamená, že v daném případě jde o obecnou češtinu.

³⁶ Seznam slov z obecné a spisovné češtiny jsem našla v učebnici češtiny (Bischofová, J., Hasil, J. a kol. (2007). *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha:Karolinum).

³⁷ Viz pozn. 35.

1. **Mám uklizíno** – pro obecnou češtinu je příznačný velký počet „rezultativních“ výrazů typu *mám uvaříno, mám nakoupíno*
2. **Už jsem to nakoupila** – výrok ze spisovné češtiny jako opak předchozímu
3. **Člověk, se kterým** jste mluvila, je dobrý – pro obecnou češtinu je charakteristické užívání absolutního „co“ místo relativ. V daném případě jde o spisovnou češtinu, protože vidíme relativum *který*.
4. **Chlap, co tu** byl, je krásný – obecná čeština, protože vidíme absolutní „co“ místo relativa například *Chlapa, co ho viděli*.

Dotazník má tedy uzavřené otázky, kdy respondent musí zvolit jednu ze dvou nabízených odpovědí, a otevřené otázky, týkající se demografických údajů. Nemůžeme zapomenout ani na úvod dotazníku, ve kterém bude vysvětlen cíl výzkumu a postup, jak odpovídat na otázky. Pro lepší porozumění jsem se rozhodla přeložit úvod dotazníku i do ruštiny. O etických otázkách se zmíním na konci. Neměli bychom zapomenout ani na předvýzkum, jehož součástí je i pilotáž. Předvýzkum je výzkum na malém vzorku, který umožní odstranit technické problémy (při sběru a analýze dat), pilotáž umožní pochopit, zda je vybraný nástroj správný a v daném případě užitečný. Tento předvýzkum jsem provedla ve svém bezprostředním okolí, protože mám přístup k ruskojazyčným studentům v ČR.

3.4 Výběr vzorku

V kvantitativním výzkumu se můžeme setkat s vyčerpávajícím šetřením, které zahrnuje všechny objekty bez výjimky. V daném případě jde o to, že sbírám data od všech studentů, kteří studují (a kteří jsou přítomní v den provedení výzkumu) na kurzech češtiny pro cizince UniPrep, protože všichni mají společné rysy: jsou ruskojazyční, všichni mají zájem o český jazyk a studují na jednoročním jazykovém kurzu. Zvolila jsem si pro výzkum kurz UniPrep, protože tento kurz je velmi populární v ruském prostředí a nabízí intenzivní jazykovou přípravu (24 hodiny češtiny týdně). Od ředitele kurzu jsem se dozvěděla, že ve studijním roce 2011-2012 na kurzu češtiny studovalo 130 studentů. Pro výzkum budu potřebovat většinu studentů. Domluvila jsem se s ředitelem kurzu na den a čas provedení daného šetření.

3.5 Analytické postupy

Za prvé musíme data kategorizovat. Ale v tomto případě máme většinou uzavřené otázky, což znamená, že jsou již kategorizovány, a tyto otázky jsou rozděleny do čtyř skupin: otevřené otázky, týkající se sociodemografických údajů, výroky z tvarosloví, výroky z lexika a výroky ze skladby. Příštím krokem bude kódování dat do číselné hodnoty. Data jsem uložila do tabulkového procesoru *Microsoft Excel*: v první skupině otázek v případě pohlaví číslo 1 označovalo *ženské pohlaví*, číslo 0 *mužské pohlaví*, v případě uzavřených otázek číslo 1 označovalo odpověď *ano*, číslo 0 označovalo odpověď *ne*. V dalších skupinách (tvarosloví, lexikum a skladba) číslo 1 označovalo *správnou odpověď*, číslo 0 *nesprávnou odpověď*.

Data budu analyzovat postupně. Za prvé budu analyzovat každý výrok zvlášť a zjistím u každého výroku procentuální hodnotu správných a nesprávných odpovědí, za druhé budu analyzovat každou skupinu otázek (tvarosloví, lexikum a skladba) a taky zjistím procentuální hodnotu u každé skupiny. Třetí část bude spočívat v analýze rozptylu (anglicky *Analysis of variance* – ANOVA), která umožní ověřit, zda na schopnost studentů k rozlišení výroků z obecné a spisovné češtiny má statisticky významný vliv hodnota některých znaků, například pohlaví, komunikace s Čechy nebo čtení novin a knih v češtině. V daném případě musím dávat pozor na počet osob, které například nekomunikují s Čechy, protože v případě příliš malého počtu jedinců nebude možné prokázat vliv znaku.

IV Část empirická

Výzkum zaměřený na psanou obecnou češtinu v ruskojazyčném prostředí se uskutečnil 23. května roku 2012 na středisku jazykových kurzů pro cizince UniPrep³⁸. V roce 2012 na kurzech studovalo 130 studentů z Ruska, Kazachstánu a Ukrajiny ve věku od 17 do 28 let. Vzhledem k ukončení studijního roku bylo v den provedení výzkumu na kurzech přítomno 90 studentů, ale pro můj výzkum je takový počet zcela dostatečný. 81% (73 osob) studentů bylo ve věku od 17 do 19 let, zbylých 19% (17 osob) ve věku od 22 do 28. 74% (67 osob) studentů bylo z Ruska, 18% (16 osob) z Kazachstánu a 8% (7 osob) z Ukrajiny. Studenti dostávali dotazníky vždy deset minut před koncem hodiny. Vzhledem k tomu, že jedna část studentů měla vyučování dopoledne a druhá část odpoledne, měla jsem dvě skupiny studentů (dopolední a odpolední).

Chtěla bych poděkovat vedoucímu kurzu i studentům za pomoc při provedení daného šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda jsou ruskojazyční studenti jazykových kurzů na konci prvního ročníku studia češtiny schopni rozlišit psanou obecnou a spisovnou češtinu. Pomocí tabulkového procesoru *Microsoft Excel* jsem měla možnost zjistit procentuální hodnoty správných odpovědí u každého výroku, u každého studentu a u každé skupiny otázek (tvarosloví, lexikum, skladba). Velmi zajímavá a pomocná analýza rozptylu (anglicky *Analysis of variance* – ANOVA) mi pomohla zjistit, zda na schopnost studentů k rozlišení výroků z obecné a spisovné češtiny má statisticky významný vliv hodnota některých znaků.

4.1 Analýza větných spojení

Na základě studia teoretické literatury a s pomocí učebnice češtiny pro cizince jsem zformulovala základní rysy psané obecné češtiny³⁹ a pak už zformulovala větná spojení, která nebyla příliš jazykově náročná, protože v daném výzkumu jde o cizince. Za základní rysy psané obecné češtiny v rovině tvarosloví považuji následující:

1. V obecné češtině došlo k úženi *é > í*, a to zejména v koncovkách složených adjektiv na úplném konci slova (*středověký jádro*) a před souhláskou (z *historickýho hlediska*), takovým způsobem vznikly nekodifikované útvary i ženského rodu, například ze *sociologický fakulty*.
2. V obecné češtině substantiva mužského rodu v nominativu plurálu mají koncovku **i** místo **é**, například *Angličani, sousedi*
3. V obecné češtině se vyskytuje **ej(-)** místo spisovného **-ý(-)/-í(-)** v koncovkách adjektiv a v kořeni slov, například *dobrej, cizej, mlejn, tejden*
4. V obecné češtině substantiva v lokálu plurálu mají koncovku **ách** místo **ích** například *rohách, parkách*
5. V obecné češtině se tvary slovesa **bysem, bysme** vyskytují místo **bych a bychom**

Pomocí seznamu slov z obecné češtiny v učebnici jsem v dotazníku použila pět slov z obecné češtiny:

1. kecat
2. akorát
3. ruksak
4. furt
5. flaška

V rovině skladby obecná čeština má zejména tyto rysy:

³⁸ Růžová 17, 110 00, Praha 1, Česká republika.

³⁹ Samozřejmě nemůžeme mluvit o charakteristických znacích, které se vyskytují jenom v psané obecné češtině. Jde o to, že některé rysy obecné češtiny, které však také mohou být sporné, se vyskytují i v psané podobě.

1. Pro obecnou češtinu je příznačný velký počet „rezultativních“ výrazů typu *Mám uvařino, mám nakoupino*.
2. Pro obecnou češtinu je charakteristické užívání absolutního „co“ místo relativ například *Chlapa, co ho viděli*.

Ted' můžeme přejít k důkladné analýze každého výroku.

4.1.1 Výrok č. 1

Máme publikace ze sociologický fakulty: 44% (40 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o nízkou procentuální hodnotu správných odpovědi.

4.1.2 Výrok č. 2

Začali vládnout komunisti: 31% (28 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V daném případě jde o nízkou procentuální hodnotu správných odpovědi.

4.1.3 Výrok č. 3

To byl krásnej tejden: 80% (72 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V daném případě jde o velmi vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí, což může svědčit o tom, že daný rys obecné češtiny je pro studenty srozumitelný.

4.1.4 Výrok č. 4

Četli jsme povídku o ruských vojákách: 71% (64 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde opět o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí, což může svědčit o tom, že daný rys obecné češtiny je pro studenty srozumitelný.

4.1.5 Výrok č. 5

Koupili jsme velký dům: 74% (67 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. Vzhledem k vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí u výroku č. 3, který je opačným příkladem z obecné češtiny, a č. 5, to může svědčit o tom, že studenti chápou rozdíl mezi výrokem č. 3 a výrokem č. 5.

4.1.6 Výrok č. 6

Pišu článek o spolužácích: 72% (65 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. Vzhledem k vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí u výroku č. 4, který je opačným příkladem z obecné češtiny, to může svědčit o tom, že studenti chápou rozdíl mezi výrokem č. 4 a výrokem č. 6.

4.1.7 Výrok č. 7

Čeští tenisté si znovu zahrají: 70% (63 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. V tomto případě nemůžeme konstatovat, že studenti chápou rozdíl mezi výrokem č. 2, který je opačným příkladem z obecné češtiny, a daným výrokem, protože u výroku č. 2 je nízká procentuální hodnota správných odpovědí.

4.1.8 Výrok č. 8

Přednáší profesor z právnické fakulty: 74% (67 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. Jako v předchozím případě nemůžeme konstatovat, že studenti chápou rozdíl mezi daným výrokem a výrokem č. 1 vzhledem k nízké procentuální hodnotě správných odpovědí u prvního výroku.

4.1.9 Výrok č. 9

My bysme mohli ještě počkat: 76% (68 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují daný výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V daném případě můžeme mluvit o vysoké procentuální hodnotě.

4.1.10 Výrok č. 10

Já bych to mohla přeložit: 60% (54 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují daný výrok za obecnou češtinu, což není správně. Vzhledem k vysoké procentuální hodnotě u předchozího výroku a nepříliš nízké hodnotě u daného výroku je možné, že studenti rozlišují daný jev.

4.1.11 Výrok č. 11

To je velká láhev: 73% (66 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují daný výrok za obecnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o dostatečně vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.12 Výrok č. 12

Pořád prší: 59% (53 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují daný výrok za obecnou češtinu, což není správně. V daném případě nejde o příliš nízkou ani vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.13 Výrok č. 13

Přestaň kecat: 93% (84 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují daný výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o velmi vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí, což může svědčit o tom, že sloveso *kecat* pravděpodobně považují za nespisovné.

4.1.14 Výrok č. 14

Akorát o tom nepotřebují tolik mluvit: 56% (50 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují daný výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V daném případě nejde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.15 Výrok č. 15

Máš velký batoh: 56% (50 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. V daném případě nejde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.16 Výrok č. 16

Já nemluvím česky: 37% (33 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za obecnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o nízkou procentuální hodnotu správných odpovědí. To může svědčit o tom, že studenti nerozlišují mezi nespisovným slovesem *kecat* a spisovným *mluvit*.

4.1.17 Výrok č. 17

Dej mi, prosím tě, ten ruksak: 81% (73 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V daném případě jde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.18 Výrok č. 18

To je pro mě zrovna důležité: 82% (74 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují daný výrok za obecnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí, ale vzhledem k tomu, že u výroku č. 14, který je opačným příkladem z obecné češtiny, správných odpovědí není tak mnoho, můžeme říci, že studenti nechápu rozdíl mezi slovem *zrovna* a *akorát*.

4.1.19 Výrok č. 19

To počasí mě furt zlobí: 79% (71 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují daný výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí. Vzhledem k nepříliš vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí u výroku č. 12, který je opačným příkladem ze spisovné češtiny, si

nemůžeme být jisti v tom, že studenti rozlišují mezi slovem *pořád* ze spisovné češtiny a slovem *furt* z češtiny obecné.

4.1.20 Výrok č. 20

Máš krásnou flašku: 63% (57 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. Zde můžeme mluvit o nepříliš vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí. Vzhledem k dostatečně vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí u výroku č. 11 a nepříliš vysoké u daného výroku, pravděpodobně nemůžeme s jistotou tvrdit, že studenti chápou rozdíl mezi spisovným slovem *láhev* a nespisovným *flaška*.

4.1.21 Výrok č. 21

Mám uklízino: 74% (67 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují daný výrok za češtinu spisovnou, což není správně. V daném případě můžeme mluvit o dostatečně vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí.

4.1.22 Výrok č. 22

Už jsem to nakoupila: 69% (62 studentů) studentů odpovědělo, že tento výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní však považují výrok za češtinu spisovnou, což není správně. V tomto případě můžeme mluvit o dostatečně vysoké procentuální hodnotě správných odpovědí. Ve srovnání s opačným výrokiem z obecné češtiny můžeme poukázat na fakt, že studenti pravděpodobně chápou rozdíl mezi oběma výroky.

4.1.23 Výrok č. 23

Člověk, se kterým jste mluvila, je dobrý: 82% (74 studentů) studentů odpovědělo, že daný výrok je ze spisovné češtiny. Ostatní považují výrok za češtinu obecnou, což není správně. V daném případě jde o vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

4.1.24 Výrok č. 24

Chlap, co tu byl, je krásný: 71% (64 studentů) studentů odpovědělo, že daný výrok je z obecné češtiny. Ostatní považují výrok za spisovnou češtinu, což není správně. V tomto případě jde o dostatečně vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí. Vzhledem k vysoké procentuální hodnotě u výroku č. 23, který je opačným příkladem ze spisovné češtiny, v daném případě můžeme konstatovat, že studenti pravděpodobně chápou rozdíl mezi výrokiem č. 23 a výrokiem č. 24. Výsledek je uspokojivý, přestože studenty mohl u výroku mást spisovný tvar adjektiva *krásný*.

Tab. 2: Procentuální hodnota správných odpovědí u každého výroku

Výrok č. 1	44%	Výrok č. 7	70%	Výrok č. 13	93%	Výrok č. 19	79%
Výrok č. 2	31%	Výrok č. 8	74%	Výrok č. 14	56%	Výrok č. 20	63%
Výrok č. 3	80%	Výrok č. 9	76%	Výrok č. 15	56%	Výrok č. 21	74%
Výrok č. 4	71%	Výrok č. 10	60%	Výrok č. 16	37%	Výrok č. 22	69%
Výrok č. 5	74%	Výrok č. 11	73%	Výrok č. 17	81%	Výrok č. 23	82%
Výrok č. 6	72%	Výrok č. 12	59%	Výrok č. 18	82%	Výrok č. 24	71%

4.1.25 Závěr

Po důkladné analýze každého výroku můžeme říci, že ve většině případů nejde o nízkou procentuální hodnotu správných odpovědí⁴⁰, což svědčí o tom, že většina studentů odpovídala správně. To může svědčit o tom, že studenti na konci prvního ročníku studia češtiny jsou pravděpodobně schopni rozlišit výroky ze spisovné a obecné češtiny. Nesmíme však zapomenout

⁴⁰ Viz tabulku 2.

na to, že daný výsledek mohla ovlivnit i podoba výuky češtiny na specializovaných kurzech češtiny pro cizince UniPrep i individuální schopnosti každého studenta.

4.2 Analýza skupin otázek (tvarosloví, lexikum, skladba).

Po analýze každého výroku je třeba zjistit procentuální hodnotu správných odpovědí u každé skupiny otázek. Pomocí toho se můžeme dozvědět, ve které ze skupin otázek je nejvyšší procentuální hodnota správných odpovědí.

4.2.1 Tvarosloví.

Dotazník obsahoval 10 výroků v rovině tvarosloví:

1. Máme publikace ze sociologický fakulty
2. Začali vládnout komunisti
3. To byl krásnej tejdén
4. Četli jsme povídku o ruských vojákách
5. Koupili jsme velký dům
6. Píšu článek o spolužácích
7. Čeští tenisté si znovu zahrají
8. Přednáší profesor z právnické fakulty
9. My **bysme** mohli ještě počkat
10. Já **bych** to mohla přeložit

Procentuální hodnota správných odpovědí v rovině tvarosloví je **65%**. Takovou hodnotu můžeme považovat za dostatečně vysokou.

4.2.2 Lexikum.

Dotazník obsahoval 10 výroků v rovině lexika a to jsou:

1. To je velká **láhev**
2. **Pořád** prší
3. Přestaň **kecat**
4. **Akorát** o tom nepotřebují tolik mluvit
5. Máš velký **batoh**
6. Já **nemluví**m česky
7. Dej mi, prosím tě, ten **ruksak**
8. To je pro mě **zrovna** důležité
9. To počasí mě **furt** zlobí
10. Máš krásnou **flašku**

Procentuální hodnota správných odpovědí v rovině lexika je **68%**. Takovou hodnotu můžeme považovat za dostatečně vysokou.

4.2.3 Skladba

Dotazník obsahoval 4 výroky v rovině skladby, a to jsou:

1. **Mám uklizíno**
2. **Už jsem to nakoupila**
3. Člověk, **se kterým** jste mluvila, je dobrý
4. Chlap, **co tu** byl, je krásný

Procentuální hodnota správných odpovědí v rovině lexika je **74%**. Takovou hodnotu také můžeme považovat za dostatečně vysokou.

Jak je vidět, procentuální hodnoty správných odpovědí ve třech skupinách jsou přibližně stejné, což může svědčit o tom, že respondenti vnímají odlišnosti mezi spisovnou a obecnou češtinou v rovině tvarosloví, lexika a skladby stejně.

4.2.4 Závěr

Na závěr této analýzy můžeme říci, že nejnižší procentuální hodnoty správných odpovědí jsou u výroků č. 1, č. 2 a č. 16:

1. Máme publikace ze sociologický fakulty
2. Začali vládnout komunisti
3. Já **nemluví**m česky

Nejvyšší procentuální hodnota správných odpovědí je u výroku č. 13:

1. *Přestaň kecat*

Ostatní procentuální hodnoty jsou přibližně stejné. To ale nemůže svědčit o tom, zda jsou studenti schopni či neschopni rozpoznávat odlišnosti mezi psanou obecnou a spisovnou češtinou právě na daných gramatických a lexikálních jevech, protože kvantitativní analýza umožňuje získat jen omezenou část informací o velkém počtu jedinců. Z tohoto důvodu můžeme říci, že daná problematika potřebuje hlubší kvalitativní analýzu s menším počtem respondentů, abychom mohli s jistotou říci, zda jsou právě na takových gramatických jevech cizinci schopni rozpoznávat odlišnosti mezi obecnou a spisovnou češtinou. Avšak tyto výsledky jsou velmi důležité a užitečné, protože v dalších pracech zaměřených na danou problematiku se mohou já (nebo další badatel, který bude mít zájem o danou problematiku) soustředit jen na ty gramatické jevy, u kterých můžeme sledovat velmi nízkou nebo naopak velmi vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí.

Musím říci, že dostatečně vysoká procentuální hodnota správných odpovědí u výroků může (ale nemusí!) svědčit o tom, že studenti na konci prvního ročníku studia češtiny mají dobré znalosti češtiny a mohou rozlišovat psanou obecnou a spisovnou češtinu. Dodávám ještě jednou, že daná problematika je velmi složitá a potřebuje důkladnou kvalitativní analýzu. Ze své strany doufám, že výsledky mého výzkumu nezůstanou bez pozornosti a pomohou všem, kdo budou mít zájem o danou problematiku.

4.3 Analýza rozptylu ANOVA

Nejprve chci poděkovat Ing. Inně Čábelkové, Ph.D za cenné rady a pomoc u provedení této hlubší analýzy.

Analýza rozptylu⁴¹ v našem případě umožní zjistit, zda na procentuální hodnotu správných odpovědí u studentů, výroků nebo skupin otázek má *statisticky* významný vliv hodnota některých znaků. Je třeba vzít v úvahu, že existuje možnost, že při malém počtu jedinců v jedné skupině nebude možné vliv některého znaku prokázat. Po analýze dotazníků jsem zjistila, že procentuální hodnotu v případě provedeného výzkumu může⁴² ovlivňovat pohlaví a míra komunikace s Čechy. V první skupině je 60 žen a 30 mužů, ve druhé skupině je 41 studentů, kteří odpověděli, že komunikují s Čechy mimo školu, a 49, kteří odpověděli, že s Čechy mimo školu nekomunikují. Vzhledem k tomu jsem zformulovala hypotézy:

1. Pohlaví může mít vliv na procentuální hodnotu správných odpovědí

⁴¹Analýzu rozptylu rozvinul R.A. Fisher začátkem 20.století v rámci zemědělského výzkumu (Hendl, 2006).

⁴² Vzhledem k počtu jedinců v každé skupině.

2. Komunikace s Čechy mimo školu může mít vliv na procentuální hodnotu správných odpovědí

Hodnota ostatních znaků (věk, místo narození, doba pobytu v České republice) je bohužel homogenní (například pouze 7 studentů pochází z Ukrajiny), což znamená, že nebude možné prokázat v daném výzkumu jejich vliv.

Analýzu rozptylu jsem provedla pomocí tabulkového procesoru *Microsoft Excel*. Pro daný účel je nutné rozdělit procentuální hodnotu správných odpovědí mužů a žen do dvou skupin a pak přistoupit k samotné analýze rozptylu. Je-li p hodnota nižší než 0,05, je možné mluvit o statisticky významném vlivu pohlaví, je-li p hodnota vyšší, hypotéza se neověří.

4.3.1 Vliv pohlaví

Existuje mnoho publikací, které se zabývají vztahem mezi jazykem a pohlavím. Například Penelope Eckert and Sally McConnell-Ginet v rozsáhlé knize *Language and gender* (2003) na příkladu některých zvláštních jazykových situací⁴³ došly k závěru, že „ženský“ jazyk je flexibilnější a že ženy přepínají kódy mnohem rychleji než muži, protože například hledají lepší pracovní příležitosti. Samozřejmě existují i další zajímavé závěry, ale tvrzení, že pohlaví opravdu může mít určitý vliv na jazykové schopnosti jedinců, lze považovat za odůvodněné. V případě mého výzkumu budeme zkoumat, zda na procentuální hodnotu správných odpovědí u každého respondenta, u každého výroku a u každé skupiny otázek má statisticky významný vliv pohlaví.

4.3.1.0 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědí u každého respondenta

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí nemá pohlaví ($p = 0,65$) statisticky významný vliv, což znamená, že respondenti mužského a ženského pohlaví odpovídali ve stejné míře správně a nesprávně na všechny otázky.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v daném případě u každého respondenta) se neověřila.

4.3.1.1 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 1

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máme publikace ze sociologický fakulty* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 1 nemá pohlaví ($p = 0,55$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 1) se neověřila.

4.3.1.2 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 2

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Začali vládnout komunisti* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 2 má pohlaví ($p = 0,07$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

⁴³ Vesnice Oberwart v Rakousku, kde se mluví maďarsky, vesnice Ucieda v oblasti Kantábrie na severu Španělska, Martha's Vineyard, St.Pierre de Soulan apod.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 2) se ověřila.

4.3.1.3 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 3

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To byl krásnej tejden* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 3 nemá pohlaví ($p = 0,58$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 3) se neověřila.

4.3.1.4 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 4

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Četli jsme povídku o ruských vojákách* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 4 má pohlaví ($p = 0,07$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy říci, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 4) se ověřila.

4.3.1.5 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 5

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Koupili jsme velký dům* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 4 nemá pohlaví ($p = 0,5$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 5) se neověřila.

4.3.1.6 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 6

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Píšu článek o spolužácích* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 6 má pohlaví ($p = 0,18$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 6) se ověřila.

4.3.1.7 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 7

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Čeští tenisté si znovu zahrají* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 7 nemá pohlaví ($p = 0,63$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 7) se neověřila.

4.3.1.8 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 8

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Přednáší profesor z právnické fakulty* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 8 nemá pohlaví ($p = 0,86$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 8) se neověřila.

4.3.1.9 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 9

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *My bysme mohli ještě počkat* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 9 má pohlaví ($p < 0,05$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 9) se ověřila.

4.3.1.10 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 10

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Já bych to mohla přeložit* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 10 má pohlaví ($p < 0,06$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 10) se ověřila.

4.3.1.11 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 11

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To je velká láhev* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 11 nemá pohlaví ($p > 0,61$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 11) se neověřila.

4.3.1.12 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 12

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Pořád prší* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 12 nemá pohlaví ($p > 0,54$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 12) se neověřila.

4.3.1.13 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 13

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Přestaň kecat* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 13 má pohlaví ($p < 0,07$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 13) se ověřila.

4.3.1.14 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 14

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Akorát o tom nepotřebují tolik mluvit* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 14 nemá pohlaví ($p > 0,76$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 14) se neověřila.

4.3.1.15 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 15

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máš velký batoh* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 15 nemá pohlaví ($p = 0,88$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy říci, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 15) se neověřila.

4.3.1.16 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 16

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Já nemluvim česky* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 16 má pohlaví ($p = 0,16$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 16) se ověřila.

4.3.1.17 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 17

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Dej mi, prosím tě, ten ruksak* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 17 má pohlaví ($p = 0,45$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 17) se ověřila.

4.3.1.18 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 18

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To je pro mě zrovna důležité* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 18 má pohlaví ($p = 0,45$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 18) se ověřila.

4.3.1.19 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 19

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To počásí mě furt zlobí* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 19 má pohlaví ($p = 0,44$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 19) se ověřila.

4.3.1.20 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 20

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máš krásnou flašku* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 20 má pohlaví ($p = 0,35$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 20) se ověřila.

4.3.1.21 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 21

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Mám uklízino* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 21 nemá pohlaví ($p = 0,86$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 21) se neověřila.

4.3.1.22 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 22

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Už jsem to nakoupila* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 22 má pohlaví ($p = 0,1$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 22) se ověřila.

4.3.1.23 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 23

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Člověk, se kterým jste mluvila, je dobrý* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 23 nemá pohlaví ($p = 0,7$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 23) se neověřila.

4.3.1.24 Vliv pohlaví na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 24

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Chlap, co tu byl, je krásný* do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 24 nemá pohlaví ($p = 0,87$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 24) se neověřila.

4.3.1.25 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek tvarosloví

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek tvarosloví do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek tvarosloví má pohlaví ($p = 0,34$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě pohlaví statisticky mohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u dané skupiny.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v daném případě ve skupině tvarosloví) se ověřila.

4.3.1.26 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek lexikum

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek lexikum do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek lexikum nemá pohlaví ($p = 0,83$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo ovlivnit hodnotu správných odpovědí u dané skupiny.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v tomto případě ve skupině lexika) se neověřila.

4.3.1.27 Vliv pohlaví na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek skladba

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek skladba do dvou skupin: muži a ženy. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek skladba nemá pohlaví ($p = 0,65$) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě pohlaví statisticky nemohlo mít vliv na hodnotu správných odpovědí u dané skupiny.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že pohlaví může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v tomto případě ve skupině skladby) se neověřila.

4.3.1.28 Závěr

Na závěr analýzy vlivu pohlaví na hodnotu správných odpovědí lze konstatovat, že statisticky významný vliv mělo pohlaví jenom na první skupinu otázek (tvarosloví). Takže tento znak nemá statisticky významný vliv na procentuální hodnoty správných odpovědí u respondentů. V případě některých výroků⁴⁴ tento znak ovšem prokázal statisticky významný vliv.

4.3.2 Vliv míry komunikace s Čechy

Komunikace nebo nekomunikace s Čechy samozřejmě může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí u respondentů, může se tak ovšem dít ze dvou stran. Je možné, že ti, jež komunikují s Čechy, budou mít větší procento správných odpovědí, ale je také možné, že ti, kdo mají vysoké procento správných odpovědí a mají dobré znalosti češtiny, právě z tohoto důvodu komunikují s Čechy.

4.3.2.0 Vliv míry komunikace s Čechy na procentuální hodnotu správných odpovědí u každého respondenta

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí nemá komunikace s Čechy mimo školu ($p = 0,94$) statisticky významný vliv, což znamená, že respondenti, kteří komunikují nebo nekomunikují s Čechy, odpovídali ve stejné míře správně a nesprávně na všechny otázky.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v daném případě u každého respondenta) se neověřila.

4.3.2.1 Vliv míry komunikace s Čechy na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 1

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máme publikace ze sociologický fakulty* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 1 nemá komunikace ($p = 0,74$) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 1) se neověřila

⁴⁴ Výroky č. 2, č. 4, č. 6, č. 9, č. 10, č. 13, č. 16, č. 17, č. 18, č. 19, č. 20, č. 22.

4.3.2.2 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 2

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Začali vládnout komunisti* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 2 má komunikace (p 0,21) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 2) se ověřila.

4.3.2.3 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 3

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To byl krásnej tejdén* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 3 má komunikace (p 0,24) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 3) se ověřila.

4.3.2.4 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 4

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Četli jsme povídku o ruských vojácích* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 4 má komunikace (p 0,18) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 4) se ověřila.

4.3.2.5 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 5

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Koupili jsme velký dům* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 5 má komunikace (p 0,47) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 5) se ověřila.

4.3.2.6 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 6

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Píšu článek o spolužácích* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 6 nemá komunikace (p 0,77) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 6) se neověřila.

4.3.2.7 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 7

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Čeští tenisté si znovu zahrají* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 7 nemá komunikace (p 0,89) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 7) se neověřila.

4.3.2.8 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 8

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Přednáší profesor z právnické fakulty* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 8 má komunikace (p 0,46) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 8) se ověřila.

4.3.2.9 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 9

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *My bysme mohli ještě počkat* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 9 má komunikace (p 0,33) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 9) se ověřila.

4.3.2.10 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 10

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Já bych to mohla přeložit* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 10 má komunikace (p 0,3) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může mít vliv hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 10) se ověřila.

4.3.2.11 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 11

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To je velká láhev* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 11 nemá komunikace (p 0,65) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 11) se neověřila.

4.3.2.12 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 12

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Pořád prší* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 12 má komunikace (p 0,36) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 12) se ověřila.

4.3.2.13 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 13

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Přestaň kecat* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 13 nemá komunikace (p 0,82) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 13) se neověřila.

4.3.2.14 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 14

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Akorát o tom nepotřebují tolik mluvit* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 14 má komunikace (p 0,04) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 14) se ověřila.

4.3.2.15 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 15

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máš velký batoh* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 15 má komunikace (p 0,45) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 15) se ověřila.

4.3.2.16 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 16

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Já nemluvim česky* dvě skupiny: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 16 má komunikace (p 0,02) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 16) se ověřila.

4.3.2.17 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 17

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Dej mi, prosím tě, ten ruksak* dvě skupiny: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 17 nemá komunikace (p 0,89) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 17) se neověřila.

4.3.2.18 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 18

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To je pro mě zrovna důležité* dvě skupiny: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 18 má komunikace (p 0,2) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může mít vliv na hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 18) se ověřila.

4.3.2.19 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 19

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *To počasí mě furt zlobí* dvě skupiny: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 19 nemá komunikace (p 0,5) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 19) se neověřila.

4.3.2.20 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 20

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Máš krásnou flašku* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 20 má komunikace (p 0,39) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky mohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 20) se ověřila.

4.3.2.21 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 21

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Mám uklizíno* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 21 nemá komunikace (p 0,8) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky nemohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 21) se neověřila.

4.3.2.22 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 22

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Už jsem to nakoupila* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 22 nemá komunikace (p 0,57) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 22) se neověřila.

4.3.2.23 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 23

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Člověk, se kterým jste mluvila, je dobrý* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 23 má komunikace (p 0,06) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky mohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v daném případě u výroku č. 23) se ověřila.

4.3.2.24 Vliv míry komunikace na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 24

Před analýzou jsem rozdělila hodnoty správných odpovědí u výroku *Chlap, co tu byl, je krásný* do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na hodnotu správných odpovědí u výroku č. 24 nemá komunikace (p 0,69) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u daného výroku

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit hodnotu správných odpovědí (v tomto případě u výroku č. 24) se neověřila.

4.3.2.25 Vliv míry komunikace na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek tvarosloví

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek tvarosloví do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek tvarosloví nemá komunikace (p 0,72) statisticky významný vliv, což znamená, že v daném případě komunikace statisticky nemohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u dané skupiny

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v tomto případě ve skupině tvarosloví) se neověřila.

4.3.2.26 Vliv míry komunikace na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek lexikum

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek lexiku do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek lexikum nemá komunikace (p 0,61) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky nemohla mít vliv na hodnotu správných odpovědí u dané skupiny.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může ovlivnit procentuální hodnotu správných odpovědí (v daném případě ve skupině lexikum) se neověřila.

4.3.2.27 Vliv míry komunikace na procentuální hodnotu správných odpovědí u skupiny otázek skladba

Před analýzou jsem rozdělila procentuální hodnoty správných odpovědí u skupiny otázek skladba do dvou skupin: ano a ne. Po jednofaktorové analýze ANOVA jsem zjistila, že:

- Na procentuální hodnotu správných odpovědí ve skupině otázek skladba nemá komunikace (p 0,61) statisticky významný vliv, což znamená, že v tomto případě komunikace statisticky nemohla ovlivnit hodnotu správných odpovědí u dané skupiny.

Lze tedy konstatovat, že stanovená hypotéza, že komunikace může mít vliv na procentuální hodnotu správných odpovědí (v daném případě ve skupině skladba) se neověřila.

4.3.2.28 Závěr

Na záver analýzy vlivu míry komunikace s Čechy na procentuální hodnoty správných odpovědí můžeme konstatovat, že daný znak nemá statisticky významný vliv na dané hodnoty ve skupině otázek tvarosloví, lexikum a skladba. Tento znak tedy nemá statisticky významný vliv na procentuální hodnoty správných odpovědí u respondentů. Pouze v případě některých výroků⁴⁵ tento znak prokázal statisticky významný vliv.

V. Závěry

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala psanou obecnou češtinou v ruskojazyčném prostředí na příkladu studentů jazykových kurzů UniPrep. Použila jsem kvantitativní strategii a data získala pomocí dotazníkového šetření. Daného výzkumu se zúčastnilo celkem 90 studentů z Ruska, Ukrajiny a Kazachstánu. V první části analýzy jsem zjistila procentuální hodnoty správných odpovědí u každého výroku a u každé skupiny otázek. Ve druhé části jsem analyzovala data pomocí statistické metody ANOVA, která pomohla zjistit, zda na procentuální hodnoty správných odpovědí má vliv pohlaví nebo míra komunikace s Čechy mimo školu. Po každé části analýzy jsem udělala krátká shrnutí výsledků.

Co se týče celkového výsledku tohoto šetření, lze konstatovat, že téměř každý student měl více než 50 % správných odpovědí a bezmála každý výrok měl vysokou procentuální hodnotu správných odpovědí. To může (ale nemusí!) svědčit o tom, že studenti jsou schopni vnímat rozdíly mezi psanou obecnou a spisovnou češtinou. Procentuální hodnocení správných odpovědí u tří skupin otázek je přibližně stejné, což svědčí o tom, že studenti odpovídali ve stejné míře správně a nesprávně v každé skupině otázek. To může znamenat, že i v rovině tvarosloví, lexika a skladby studenti rozlišují psanou obecnou a spisovnou češtinu stejně. Analýza rozptylu ANOVA mi pomohla zjistit, že pohlaví ani míra komunikace s Čechy mimo školu nemají statisticky významný vliv na procentuální hodnotu správných odpovědí u respondentů. Jenom pohlaví statisticky ovlivnilo procentuální hodnoty správných odpovědí v rovině tvarosloví, což lze využít pro další kvalitativní analýzu dané problematiky v rovině jazyka a genderu. Také pouze v případě některých výroků tyto znaky (zároveň pohlaví a míra komunikace) prokázaly statisticky významný vliv na hodnotu správných odpovědí a to jsou výroky č. 2, č. 4, č. 9, č. 10, č. 16, č. 18, č. 20, většina kterých je ze skupiny tvarosloví, což může svědčit o tom, že právě na hodnotu správných odpovědí v rovině tvarosloví dané znaky mohou mít statisticky významný vliv. Takže míra komunikace měla vliv na větší počet hodnot správných odpovědí u výroků, než pohlaví.

Samozřejmě musím podotknout, že kvantitativní analýza má své nedostatky a neumožňuje se podívat na tento problém hlubším způsobem, jelikož jde o pouhá čísla. Výsledky jsou však velmi zajímavé a pomohou mi v další kvalitativní analýze dané problematiky. Určitě nesmíme zapomenout ani na to, že výsledky mohla ovlivnit i podoba výuky češtiny (která je, vzhledem k procentuálním výsledkům, na velmi vysoké úrovni) na specializovaných kurzech češtiny pro cizince UniPrep.

Z vlastní zkušenosti mohu dodat, že jazyk je pro integraci cizinců velmi důležitý, protože Češi cizince více respektují a jsou ochotní s ním mluvit, když mluví česky. Studenti se podle výzkumu v obou varietách (spisovné a nespisovné) orientují a pravděpodobně chápou rozdíly jejich užití, což svědčí o tom, že mají dobrou znalost českého jazyka.

⁴⁵ Výroky č. 2, č. 3, č. 4, č. 5, č. 8, č. 9, č. 10, č. 12, č. 14, č. 15, č. 16, č. 18, č. 20, č. 23.

VI. Hodnocení kvality výzkumu

Reliabilita kvantitativních výzkumů bývá vyšší než u kvalitativních, to ale neznamená, že lze tvrdit, že u každého kvantitativního výzkumu je reliabilita vysoká. Pokud navrheme špatné otázky, bude naopak velice nízká. V daném případě otázky ukázaly to, co jsem předpokládala a to jsou procentuální hodnoty správných odpovědí, s jejichž pomocí jsem měla možnost interpretovat tyto výsledky ve výše uvedené podobě, což svědčí o tom, že otázky nejsou špatné. Bohužel vzhledem k tomu, že kvantitativní analýza umožňuje pracovat jenom s čísly, nemůžeme s jistotou říci, že vysoké množství správných odpovědí znamená, že studenti rozlišili výroky z psané obecné a spisovné češtiny. Pro jistou odpověď je třeba provést další kvalitativní analýzu dat. Výsledky jsou však velmi přínosné.

Validita znamená, že data budou reprezentovat to, co předpokládáme. Odpovědi v tomto výzkumu toto splňují.

Dalším problémem je, zda jsou studenti schopni odpovědět na otázky. To jsem zkontrolovala v předvýzkumu a na základě výsledků můžeme konstatovat, že studenti otázkám porozuměli.

VII. Etické otázky

Pracovala jsem s principy etiky v sociálních vědách: principem dobrovolné participace, principem důvěryhodnosti, principem neublížení, principem správnosti a integrity. První princip znamená, že respondent má být informován o cílech a průběhu výzkumu a o dobrovolnosti účasti. To jsem udělala v úvodu dotazníku, kde jsem vysvětlila cíl (v ruštině a češtině) a informovala o dobrovolnosti účasti. Druhý princip zahrnuje to, že respondent má vědět, že jde o anonymní šetření a že výsledky výzkumu budou použity jenom pro vědecké účely a nebudou použity proti němu. Třetí princip zakazuje ublížovat těm, které studujeme. V daném případě jde o anonymní dotazníkové šetření, což vede k tomu, že jsem neměla osobní kontakt s respondenty. Čtvrtý princip znamená, že data z výzkumu jsou správná (problémy s citacemi, plagiátorství, vymyšlená data). Takové problémy se v mé práci rozhodně nevyskytovaly.

Bibliografie

- Bermel, N. (2010). *O tzv. české diglosii v současném světě*. Slovo a slovesnost, 71
- Bischofová, J., Hasil, J., a kol. (2007). *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha: Karolinum.
- Bittnerová, D., Moravcová, M. (Eds). (2008). *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: FHS UK.
- Bittnerová, D., Moravcová, M. (Eds). (2010). *Etnické komunity v kulturní a sociální různosti*. Praha: FHS UK.
- Čechová, M a kol. (2000). *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV-nakladatelství.
- Čechová, M a kol. (1997). *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV-nakladatelství.
- Čermák, F. (2009). *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum.
- Čermák, F. (1997). *Obecná čeština: je součástí české diglosie?* Jazykovědné aktuality.
- Čmejrková, S., Hoffmannová, J. (2011). (Eds). *Mluvená čeština: hledání funčního rozpětí*. Praha: Academia.
- Čmejrková, S. (1997). *Čeština v síti: Psanost či mluvenost. O stylu e-mailového dialogu*. Naše řeč, 80.
- Daneš, F. (1997). *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia
- Daneš, F. (1993). *Jazyk malého národa*. Slovo a slovesnost, 54.
- Daneš, F. (2009). *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum.
- Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost : příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum
- Disman, M. (1966). *Úvod do metod společenského výzkumu*. Praha: Statní pedagogické nakladatelství.
- Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (2003). *Language and gender*. New York: Cambridge University Press.
- Ferguson, Ch.A. (1959). *Diglossia*. Word.
- Haller, J. (1933). *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Naše řeč, 17.
- Hendl, J. (2006). *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál.
- Hroch, M. (1999). *V národním zájmu*. Praha.
- Jeřábek, H. (1992). *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Univerzita Karlova.
- Kopřivová, M., Waclawičová, M. (2008). *Čeština v mluveném korpusu*. Praha: Lidové noviny.
- Kořenský, J. (1992). *Komunikace a čeština*. H&H.
- Maslov, J. S. (2005). *Vvedenije v jazykoznanije*. Sankt-Peterburg: Academia.

- Neščimenko, G. P. (1999). *Etničeskij jazyk: opyt funkcional'noj differenciacii: na materiale sopostavitel'nogo izučeniya slavjanskich jazykov*. Munchen: O. Sagner.
- Punch, K. (2008). *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál.
- Sgall, P., Trnková, A. (1963). *K metodám zkoumání běžně mluvené češtiny*. *Naše řeč*, 46
- Surynek, A. (2001). *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management press.
- Šindelářová, J. (2010). *Morfologické odlišnosti spisovné a obecné češtiny z pohledu cizince*. Dostupno z konference.osu.cz/cestina/dok/2010/sindelarova-jaromira.pdf

Пříloha č. 1 Dotazník.

Univerzita Karlova v Praze. Fakulta humanitních studií.

Dotazník

Úvod

Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce „Obecná psaná čeština v ruskojazyčném prostředí“. **Obecná čeština** je nespisovnou formou českého jazyka, která se vyskytuje nejenom v ústní, ale i v **písemné** podobě. Odlišuje se od **spisovné** češtiny v rovinách **tvarosloví, skladby a lexika**. Se spisovnou češtinou se můžeme setkat v **odborné, krásné literatuře, v novinách a pod. Obecná psaná čeština** je naopak záležitosti **neformální literatury, blogů na internetu a přátelského dopisování**. Cílem této práce je zjistit, zda jsou **ruskojazyční** studenti v **prvním ročníku** studia češtiny schopni těmto rozdílům porozumět.

V **části A** se nacházejí otevřené a uzavřené otázky. Zvolte, prosím, jednu variantu nebo, v případě otevřených otázek, napište odpověď vedle. V **části B** se nacházejí jednotlivé české **spisovné a nespisovné** věty a slovní spojení a jsou nabídnuty odpovědi **a)** nebo **b)**. **Zakroužkujte** prosím **jednu** variantu, která je **podle Vášeho názoru** správná. Odpovídejte prosím na základě **vlastních znalostí a pocitů**. Dotazník je zcela **anonymní** a **Váše účast je dobrovolná**. Zároveň se zaručuju, že všechny získané údaje budou použity pouze k **vědeckým účelům** a nebudou použity proti Vám.

Данная анкета является частью моего диплома «Письменный общечешский язык в русскоязычном пространстве». **Общечешский язык (obecná čeština)** – это разговорная форма чешского языка, которая проявляется не только в форме устной речи, но и в письменной. Отличается от **художественной формы чешского языка (spisovná čeština)** в уровнях морфологии, лексики и синтаксиса. С художественной формой чешского языка Вы можете встретиться в художественной литературе, газетах и т.д. С общечешским языком Вы можете встретиться в неформальной литературе, в интернете и в дружеской переписке. Целью моей работы является узнать, **различают ли русскоязычные студенты** в конце первого года обучения чешскому языку две вышеуказанные формы языка.

В **части A** находятся **открытые и закрытые вопросы**, касательно демографических и других данных. В случае **закрытых вопросов**, выберете **один** вариант. В случае **открытых**, напишите ответ в **отведенное поле**. В **части B** находятся чешские предложения и словосочетания на общечешском и художественном языке. Выберете, пожалуйста, **один вариант ответа a)** или **b)**, который, по Вашему мнению, правильный. Отвечайте, пожалуйста, на основе **своих собственных знаний**. Анкета полностью **анонимная** и Ваше участие в данном исследовании **добровольное**. Ко всему прочему обещая, что результаты исследования будут использованы только для **научных целей** и не будут использованы **против Вас**.

Část A

- Pohlaví(пол)
a)žena b) muž
- Věk(возраст) _____
- Místo narození(место рождения) _____
- Doba pobytu v ČR(Сколько лет Вы находитесь в Чехии?) _____
- Komunikujete s Čechy mimo školu?(Общаетесь ли с чехами во внеурочное время?)

a) ano b) ne

• Čtete knihy a noviny v češtině?(Читаете ли книги и газеты на чешском языке?)

a) ano b) ne

Část B

1. Máme publikace ze sociologické fakulty

a) spisovná b) obecná

2. Začali vládnout komunisti

a) spisovná b) obecná

3. To byl krásnej týden

a) spisovná b) obecná

4. Četli jsme povídku o ruských vojácích

a) spisovná b) obecná

5. Koupili jsme velký dům

a) spisovná b) obecná

6. Píšu článek o spolužácích

a) spisovná b) obecná

7. Čeští tenisté si znovu zahrají

a) spisovná b) obecná

8. Přednáší profesor z právnické fakulty

a) spisovná b) obecná

9. My bysme mohli ještě počkat

a) spisovná b) obecná

10. Já bych to mohla přeložit

a) spisovná b) obecná

11. To je velká láhev

a) spisovná b) obecná

12. Pořád prší

a) spisovná b) obecná

13. Přestaň kecat

a) spisovná b) obecná

14. Akorát o tom nepotřebují tolik mluvit

a) spisovná b) obecná

15. Máš velký batoh

a)spisovná b)obecná

16. Já nemluvíím česky

a)spisovná b)obecná

17. Dej mi, prosím tě, ten ruksak

a)spisovná b)obecná

18. To je pro mě zrovna důležité

a)spisovná b)obecná

19. To počasí mě furt zlobí

a)spisovná b)obecná

20. Máš krásnou flašku

a)spisovná b)obecná

21. Mám uklizíno

a)spisovná b)obecná

22. Už jsem to nakoupila

a)spisovná b)obecná

23. Člověk, se kterým jste mluvila, je dobrý

a)spisovná b)obecná

24. Chlap, co tu byl, je krásný

a)spisovná b)obecná

Mnohokrát Vám děkuji za pomoc a přeji krásný den! ☺

Příloha č. 2 Vývoj češtiny.

Pomocí publikace *Komunikace a čeština* Jana Kořenského z roku 1992 můžeme rozdělit vývoj češtiny jako národního jazyka do několika etap:

1. 9-14 století – vznik jazyka a přípravné období k následujícímu etapu
2. 14-15 století – v danou dobu můžeme mluvit o češtině jako o spisovném jazyce a vzhledem k tomu, že od počátku 14. století v duchovních i světských literárních památkách⁴⁶ můžeme sledovat jednotnou jazykovou formu, máme důvod mluvit o tom, že existovalo i přípravné období. Spisovný jazyk se rozvíjel nejenom pomocí duchovenstva, ale i pomocí české šlechty a měšťánské vrstvy z důvodu zájmu o studium na pražské Karlově univerzitě. Jak uvidíme později, právě vytváření spisovné češtiny posílilo úlohu češtiny jako národního jazyka.
3. Období husitského hnutí – toto období je charakteristické velkým zájmem o psaný jazyk a kulturu vedle měšťanstva i rolnictva, což mělo za následek to, že spisovného jazyka začaly pronikat prvky mluveného. Díky Husovým působením čeština se přibližuje mluvenému, lidovému jazyku zejména v rovině tvarosloví a lexika. Konfliktní vztahy mezi německými a českými částmi společnosti vedly ke snaze vyloučit z českého jazyka slova německého původu a zjednodušit český pravopis.
4. Období humanismu – v tomto období můžeme považovat češtinu za národní jazyk v plném slova smyslu. Čeština je jazyk prestižní. Podle Daneše (2009, s. 66) v tuto dobu vliv a užívání českého jazyka „překračovaly hranice českého národního společenství a docházelo k její expanzi do okolního světa“⁴⁷. Můžeme považovat tuto dobu za skutečný rozkvět českého spisovného jazyka nejenom v náboženských tématech, ale i v literatuře naučné, právní a beletrii. Právě v tomto období se utvářely základní rysy české skladby.
5. 17-18 století – pro danou dobu je charakteristický postupný zánik prestiže českého jazyka a čeština se přestává být státním a národním jazykem. Právě tato skutečnost ovlivnila další vývoj českého jazyka a je příčinou „všech řečově komunikačních problémů následujícího období češtiny“ (Kořenský, 1992, s. 30).
6. 19 století až do doby národního obrození – v tomto období čeština se nelišila od jazyka 17. a 18. století svou neustáleností. Jako administrativní jazyk čeština je velmi konzervativní, ale do popularizační a umělecké literatury se pronikají prvky lidového jazyka. V tuto dobu můžeme sledovat snahy o kodifikaci češtiny: Tomsova práce je založena na mluvené češtině, Pelclova na humanistické češtině, dílo Dobrovského nabylo trvalé platnosti a je založeno na obou moděch mluvené a humanistické češtiny (Kořenský 1992). Čeština se postupně stává jazykem vědy, školství a administrativní správy. Vytvoření tzv. *Jungmannové básnické a vědecké školy* a vydání česko-německého slovníku. Vypůjčky z ruštiny a polštiny, zavádění nářečních etnických prostředků, vliv překladové literatury a konzervatismus gramatické nadstavby způsobovaly dosud stále platnou neshodnost mezi spisovnou a mluvenou češtinou. Znalost českého spisovného jazyka se stává projevem kulturnosti.

Jak vidíme čeština se rozvíjela velmi zajímavým způsobem a prožila doby úpadku a rozkvětu několikrát, což mělo za následek, jak už jsem řekla, rozdílnost mezi mluvenou a psanou podobou češtiny. Nejdůležitějším obdobím pro češtinu však stalo *období národního obrození*, kdy čeština se stala národním jazykem.

⁴⁶ Například *Legenda o sv. Kateřině* nebo *Spisy Tomáše ze Štítického* (Kořenský, 1992).

⁴⁷ Zejména do Polska, Horního Slezska a do Uher.